
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

ניתוח מדיניות הלכה למעשה - 59631

תאריך עדכון אחרון 21-09-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדיניות ציבורית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר ענת גופן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: anat.gofen@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני: 14:00-15:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

תכני הסמינר: הסמינר יוצא מנקודת מוצא לפיה לידע מחקרי יכולה להיות תרומה משמעותית ומכרעת לעולם המעשה של קביעת מדיניות (policymaking) במובנה הרחב, אם בעיצוב ואם בהוצאה לפועל של החלטות מדיניות. במסגרת הסמינר נעמיק הן את הלמידה העיונית והן את הלמידה המעשית במתודולוגיה של ניתוח מדיניות, תוך התנסות ותרגול של המעברים הלוך ושוב בין שלוש נקודות מבט: של "חוקר", של "מנתח מדיניות", ושל "משרת ציבור".

במסגרת הסמינר, אציג מושגים, מסגרות אנליטיות וכלים מתודולוגיים לטובת ניתוח מדיניות, מתוך ציפייה להשתתפות פעילה ופרואקטיבית מצדכם, הכוללת בנוסף לקריאה, גם יישום של הנלמד על דוגמאות של סוגיות מדיניות קונקרטיות. בהמשך, על בסיס התרגול, ננסה למצוא ולהמציא יחדיו דרכים נוספות לחבר בין מה שיודעים ב"מדע" (במחקר מדיניות, במדעי החברה ובעולמות מחקר רלבנטיים נוספים)

לבין מה שעושים בפועל/שכדאי היה לעשות, במסגרת תהליכים של ניתוח מדיניות המבקשים להיטיב עם הציבור. בהתאמה, לאורך כל השנה, תשולב למידה עיונית אשר תתבסס על קריאה ועל איתור טקסטים רלבנטיים, ביחד עם למידה מעשית אשר תתבסס על ראיונות ומפגשים עם בעלי עניין הפועלים בשדה.

הסמינר נבנה סביב שלושה צירי תוכן עיקריים. הציר הראשון יתמקד בדרכים השונות ללמוד את מצב העניינים הקיים, ובכלל זה זיהוי הפגיעה ברווחה הציבורית וזיהוי כשלים ביישום מדיניות. הציר השני יתמקד בזיהוי פתרונות פוטנציאליים לכשלים שזוהו בשלב הקודם, תוך התבססות על ידע מחקרי בתחום, על השוואה בינלאומית ועל ראיונות עם מיישמים, כמו גם עם מקבלי החלטות במידת האפשר. הציר השלישי יעסוק בהכרעה שבין פתרונות אפשריים, תוך הבחנה בין פתרונות ברמת מדיניות פורמלית לבין פתרונות הנוגעים ליישום.

מטרות הקורס:

לסמינר שתי מטרות עיקריות. האחת, להציג בפניכם הלומדים את המצוי והרצוי בקשרים שבין ידע מחקרי לבין ניתוח מדינית בעולם המעשה. המטרה השניה היא לארגן עבורכם מסגרת למידה של "חממה", אשר תעודד יצירתית וחשיבה עצמאית אודות החיבור שבין העולמות, ותאפשר התנסות ביצירה, חקירה ובחינה של ממשקים חדשניים ביניהם.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לערוך ניתוח מדיניות באופן שיטתי, תוך התבססות על ידע מחקר;
לערוך השוואה בינלאומית של מדיניות;

לעצב מדיניות תוך ראית המורכבות בחיבור בין החלטות מדיניות פורמליות ויישומן בשטח;
לשלב בין הפרספקטיבה של חוקר, מנתח, ומשרת ציבור.

דרישות נוכחות (%):

80%

שיטת ההוראה בקורס: מתכונת הסמינר: מתכונת הלימוד הינה סדנאית ודינמית, ואף מושפעת רבות מרמת ההשתתפות והמחויבות של הלומדים, בהמשך לתופעה המוכרת של *effect peer*, לפיה איכות הלמידה של כל פרט תלויה רבות בעמיתיו. בניתי את הסמינר כשאני רואה בכם יזמי מדיניות ו/או משרתי ציבור. בהתאמה, אני מחוייבת לעשות את מרב המאמצים לקדם את הלמידה העיונית והמעשית שלכם, אולם היכולת שלי לתרום תלויה לחלוטין במאמץ ובהשקעה שלכם. מבנה הסמינר: השיעורים בסמסטר הראשון כוללים שיעורים פרונטליים ושיעורי הדרכה. שיעורי ההדרכה יוקדשו לסיוע בהתקדמות במטלות הקבוצתיות והאישיות (ראו פירוט בתכנית).

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
תכנית הסמינר: סמסטר א'

מפגש 1: 19.10.20: היחסים שבין עולם המחקר ועולם המעשה במדיניות ציבורית, בראי מעגל קביעת מדיניות (policymaking). מה זה "ניתוח מדיניות"?

מפגש 2: 26.10.20: חלקי הפאזל של ניתוח מדיניות ולהיות יזם מדיניות
יש להגיש את מטלה #1 עד ליום א' 25.10.20 בשעה 18:00
קריאה:

Michael Mintrom (2019): *So you want to be a policy entrepreneur?*, *Policy Design and Practice*, DOI: 10.1080/25741292.2019.1675989
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/25741292.2019.1675989>

מפגש 3: 02.11.20: הדרכה מטלה #2

מפגש 4: 09.11.20: מהי סוגיית מדיניות? איך תופעה היא "לא רצויה"?
יש להגיש את מטלה #2 עד ליום א' 08.11.20 בשעה 18:00
הצגה בכיתה ודיון של מטלה #2

מפגש 5: 16.11.20: הדרכה מטלה #3

מפגש 6: 23.11.20: בין תופעות לא רצויות להגדרת בעיה
יש להגיש את מטלה #3 עד ליום א' 22.11.20 בשעה 18:00
הצגה בכיתה ודיון של מטלה #3

קריאה:

Problematization. In Handbook on Policy, Process and Governing. Edward Elgar Publishing. 377-369

מפגש 7: 30.11.20: בחירת סוגיית מדיניות אישית
הצגה ודיון: סוגיות מדיניות לעבודה הסמינריונית

מפגש 8: 07.12.20: רמות הפשטה בנייתוח מדיניות

הדרכה מטלה #4 (רשות, הצגה והגשה בסמסטר ב')

קריאה: יש להבין את הטבלאות ובעיקר את 1-FIGURE, ולדעת להבחין בין שלוש רמות ההפשטה
Howlett, Michael. (2009). "Governance modes, policy regimes and operational plans: A multi-level nested model of policy instrument choice and policy design."

Policy Sciences, 42(1), 73-89.
<http://link.springer.com/article/10.1007/s11077-009-9079-1#page-1>

מפגש 9: 14.12.20: השוואה בינלאומית של מדיניות
הדרכה מטלה #5, קריאה תינתן בהמשך

מפגש 10: 21.12.20: השוואה בינלאומית של מדיניות
יש להגיש את מטלה #5 עד ליום א' 20.12.20 בשעה 18:00
הצגה בכיתה ודיון של מטלה #5

מפגש 11: 28.12.20: הדרכה: פרספקטיבות על המצב הקיים, חלק ראשון
הדרכה מטלה #6

מפגש 12: 01.01.21 + מפגש 13: 11.01.21 + מפגש 14: 18.01.21
יש להגיש את מטלה #6, חלק ראשון עד ליום א' 10.01.21 בשעה 18:00
הגשה והצגה פרספקטיבות על המצב הקיים, חלק ראשון
דיון ודגשים מטלה #6, חלק שני

תכנית הסמינר: סמסטר ב'

מפגש 1: 15.03.21 + מפגש 2: 22.03.21: פרספקטיבות על המצב הקיים, חלק שני
יש להגיש את מטלה #6, חלק שני, עד ליום א' 14.03.21 בשעה 18:00
הצגה ודיון של מטלה #6, חלק שני

מפגש רשות: 05.04.21 מטלה #4 (בנוס)
המשך הסמסטר: הדרכה אישית + מרתון (לפי החלטת המשתתפים)

חומר חובה לקריאה:

מרבית הקריאה תיקבע באופן פרטני בהתייחס לנושא האישי

Michael Mintrom (2019): So you want to be a policy entrepreneur?, Policy Design and Practice, DOI: 10.1080/25741292.2019.1675989

Problematization. In Handbook on Policy, Process and Governing. Edward Elgar Publishing. 377-369

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 100 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

מטלות וציון: יינתנו שני ציונים נפרדים, ציון לעבודה הסמינריונית, וציון לסמינר אשר יתבסס על מספר מטלות. חלק מהמטלות תתבצענה בקבוצות (משתנות) וחלק ביחידים. כלל המטלות תוצגנה בשיעורים.
עבודת הסמינר תוגש לכל המאוחר במהלך חודש אוגוסט.

באופן כללי, הציון על המטלות ועל העבודה המסכמת יתבסס על ארבעה קריטריונים: עומק והיקף הניתוח, השיטתיות והקוהרנטיות של הטיועונים המוצגים, האיזון בין תמציתיות לנהירות הכתיבה, יצירתיות וחשיבה מקורית.

מטלות הסמינר

מטלה 1 (5%, ביחידים): ניתוח מדיניות - "סיכום ביניים" (היקף: עד עמוד אחד)
בעקבות הסדנא בניתוח מדיניות שלמדתם בשנה א':
1. פרטו שלוש תובנות אשר אימצתם.
2. הציגו תהיות/ביקורת/שאלות פתוחות במידה ונשארו.

מטלה 2 (20%, בקבוצות): תופעות בלתי רצויות (היקף: עד ארבעה עמודים)

1. ציינו שתי סיבות עקרוניות (לפחות, ניתן יותר) למחסור בנתונים שיכולים להמחיש תופעות בלתי רצויות. הציגו שלוש דרכים להתמודד עם מחסור זה. ניתן לציין דרכים קיימות ואף להמציא דרכים משלכם, כל עוד הן מנומקות ומובהרות. הדגימו דרכים אלו על סוגיית מדיניות ספציפית.
2. באמצעות סוגיית מדיניות שיש עבורה נתונים נגישים רבים, הדגימו כיצד ניתן להדגים תמונת מצב שונה, ואף מנוגדת. דונו בסיבות האפשריות.
3. באמצעות סוגיית מדיניות שיש עבורה נתונים נגישים רבים (זהה לסעיף הקודם או אחרת), בצעו ניתוח של התופעות הלא רצויות שיאפשר לזהות קבוצות אוכלוסיה מובחנות אשר הפגיעה ברווחתן החברתית היא שונה במהותה ובהיקפיה. העריכו מספרית את הפגיעה השונה לכל קבוצה, תוך התבססות על הנחות המגובות ככל הניתן בידע מחקרי. הבהירו את ההנחות והן את הממצאים עליהם הסתמכתם.

מטלה 3 (15%, בקבוצות): הגדרת בעיה (היקף: עד שלושה עמודים)

שימו לב לקריאה. עבור שלוש סוגיות מדיניות שונות, הדגימו הבניה של שלוש הגדרות בעיה שונות לכל אחת מהן. בססו את ההבניה כמה שניתן על ידע מחקרי ועל נתונים.

בנוס: מטלה 4 (8 נק' בנוס, בזוגות): הערכת חלופות

הציעו דרך (שונה ממה שנהוג) להשוות בין חלופות מדיניות והדגימו בקצרה על חלופות מדיניות

מטלה 5 (30%, ביחידים): השוואה בינלאומית (היקף: עד שלושה עמודים) עבור סוגיית המדיניות בה בחרתם להתמקד, הציגו השוואה בינלאומית שיטתית של לפחות ארבע מדינות אשר בחרו להתמודד עם הסוגייה באופן שונה. במידה והשוואה זו אינה רלבנטית לסוגייה שבחרתם יש לתאם עם המרצה האם להגיש את המטלה בהתייחס לסוגיית מדיניות אחרת, או לחלופין, לזהות ציר השוואתי שונה, למשל, ניתוח השוואתי לאורך זמן).

מטלה 6 (30%, ביחידים): פרספקטיבות על המצב הקיים (היקף: עד חמישה עמודים לשני החלקים) עבור סוגיית המדיניות בה בחרתם להתמקד:
 החלק הראשון מבוסס על כלל מקורות המידע שתצליחו לאתר
 1. תארו בקצרה את סוגיית המדיניות, ובכלל זה בהקשר של המצב הקיים, מה ההבחנה שבין מטרת המדיניות לבין אמצעי המדיניות.
 2. תיאור מצב העניינים הקיים מצופה להבהיר מי הם אלו האמונים על ההתמודדות עם סוגיית המדיניות, תוך הבחנה בין מקבלי ההחלטות לבין ההיבט היישומי (בדרג הגבוה ובשטח). זהו בעלי עניין מחוץ למגזר הציבורי ונסו להבין את השפעתם.
 3. תארו את מצב העניינים הקיים בהיבט של השטח. מי מתמודד (או מצופה להתמודד) ועם מה? במידה ויש כבר מדיניות שהוחלט עליה, איך היישום שלה מובנה ברמה הפורמלית? במידה ויש, מהם מדדי הביצוע? נסו להציג תרשים זרימה של מצב העניינים הקיים.

החלק השני מבוסס על ראיונות שעליכם לערוך עם לפחות 14 בעלי עניין, ובכללם, לפחות, ראיון אחד עם מקבל החלטות, ראיון אחד עם מיישם בדרג גבוה אחד, שני מומחים שאינם מקבלי החלטות (אקדמיה, עיתונות, מגזר שלישי), מיישם אחד בדרג גבוה, 4 מיישמים בדרגים הקרובים לשטח (לפחות חלקם עובדי קצה), ו-6 בעלי עניין מהציבור הרלבנטי.
 על הראיונות להתמקד במצב העניינים הקיים, כפי שכל בעל עניין רואה אותו. תסריט ראיון יוצג בשיעור. נתחו את הראיונות, ודונו באמצעות הממצאים בשאלות הבאות, תוך שאתם מבססים את קביעותיכם על טקסטים מהראיונות:
 4. זהו ופרטו את המימדים של מדיניות בהם ניכרת שונות בין הפרספקטיבות (לדוגמא, צרכים, אינטרסים, משאבים, הנחות ואמונות. שימו לב כי אלו רק דוגמאות). זהו, במידה ויש, התלכדות בין פרספקטיבות שונות. מומלץ להציג השוואה זו בטבלה.
 5. זהו ופרטו לפחות ארבעה כשלים העולים מתיאור המצב העכשווי, הדגימו באמצעות טקסטים מהראיונות. נתחו את הדומה ואת ההבדלים שבין הפרספקטיבות השונות לכשלים אלו.
 6. נתחו את ההצעות לשיפור העולות מהראיונות.
 7. דונו באופן מעמיק בפער שבין רמת ההחלטות הפורמלית לבין רמת היישום בפועל.